EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel, 18.7.2001
KOM(2001) 385 lopullinen

KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE

YHTEISTYÖN VAHVISTAMISESTA KOLMANSIEN MAIDEN KANSSA KORKEA-ASTEEN KOULUTUKSEN ALALLA

1. JOHDANTO

1. EY:n perustamissopimuksen 149 artiklasta (koulutus) käy selvästi ilmi, että yhteisön koulutuspolitiikka on ensisijaisesti jäsenvaltioiden vastuulla. Yhteisön tason toimet ovat perusteltuja, kun ne tuovat lisäarvoa: toimimalla yhdessä jäsenvaltiot voivat saada aikaan enemmän kuin yksinään. Euroopan yhteisö tukee koulutusta jäsenvaltioissaan monin eri tavoin. Vuodesta 1987 on kehitetty ohjelmia, joilla edistetään koulutusalan yhteistyötä ja liikkuvuutta yhteisössä ja joihin liittyviä toimia on vastikään laajennettu myös assosioituneisiin maihin.[1] Toimiin kuuluu pääasiassa opiskelija-[2] ja harjoittelijavaihtoja, opettaja- ja kouluttajavaihtoja, projektien ja yhteistyökumppanien kokemustenvaihtoa (yleensä verkkojen kautta) sekä innovatiivisten toimien kehittämistä yhdessä. Toimien selkärankana ovat niiden perustamisesta saakka toimineet eri laitosten – koulujen, koulutuskeskusten ja korkeakoulujen – verkot ja yhteistyökumppanuudet. Tällaisiin toimiin osoitetaan rahoitusta tätä nykyä noin 500 miljoonaa euroa vuodessa.

2. Perustamissopimuksen 149 artiklan 3 kohdassa säädetään seuraavasti: "Yhteisö ja jäsenvaltiot suosivat yhteistyötä kolmansien maiden … kanssa." Joillakin jäsenvaltioilla on vankat perinteet lähinnä kahdenvälisestä koulutusyhteistyöstä yhteisön ulkopuolisten maiden kanssa. Korkea-asteen koulutuksen alalla yhteisö on laatinut lukuisia aloitteita kolmansien maiden kanssa hyödyntämällä Erasmuksen ja muiden vastaavien ohjelmien kautta saatua kokemusta. Tällaisia ovat esimerkiksi Yhdysvaltojen ja Kanadan kanssa tehdyt sopimukset, joita vastikään jatkettiin viideksi vuodeksi; Tempus-ohjelma, joka käynnistettiin alun perin vuonna 1990 osana alkuperäisiä Phare-toimia mutta kattaa nyt (kun EY:n keskeiset koulutusalan toimet ovat avoimia myös assosioituneille maille) Itä-Euroopan, Kaukasuksen, Keski-Aasian ja Länsi-Balkanin maat; sekä Alfa-ohjelma, jolla taas kehitetään EY:n toimielimiin liittyvien linkkien kautta korkeakoulutusta Latinalaisessa Amerikassa.

2. KOHTI UUSIEN HAASTEIDEN RATKAISUA

3. Kun yhteisössä kehitetään korkea-asteen koulutuksen järjestelmiä, on pyrittävä antamaan kansalaisille ja työvoimalle globaalissa toimintaympäristössä tarvittavat valmiudet lisäämällä kansainvälisyyttä sopivalla tavalla. Opetusministerien neuvosto toi tämän selvästi esiin Tukholman Eurooppa-neuvostolle osoittamassaan tuoreessa raportissa, jonka aiheena olivat koulutusjärjestelmien tavoitteet.[3]

4. Useat jäsenvaltiot (esim. Yhdistynyt kuningaskunta, Ranska, Saksa ja Alankomaat) ovat ryhtyneet toimenpiteisiin vastatakseen tähän tarpeeseen. Esimerkiksi Yhdistyneen kuningaskunnan koulutus- ja kulttuurisuhteista vastaava kansainvälinen elin British Council käyttää huomattavia resurssejaan kotimaassa ja ulkomailla (243 toimistoa 110 maassa) kehittääkseen brittiläisen koulutuksen ja kulttuurin kansainvälisyyttä ja vahvistaakseen Yhdistyneen kuningaskunnan asemaa koulutus- ja kulttuuripalvelujen tarjoajana ulkomaalaisille. Vuonna 1998 Ranskassa perustettiin

---

1 Erityisesti Sokrates- ja Leonardo-ohjelmat, EYVL L 146 (11.6.1999) ja L 28 (3.2.2000).

2 Termillä ”opiskelijat” tarkoitetaan tässä asiakirjassa ihmisiä, jotka osallistuvat korkea-asteen tai ammatillisten koulutuslaitosten tarjoamaan opetukseen tai niiden kursseille.

3 Vrt. neuvoston asiakirjan 5980/01 kohtaan 2.3.

Edufrance-yksikkö, jonka päätavoitteina on edistää maailmanlaajuisesti Ranskan mahdollisuuksia ulkomaalaisten opiskelijoiden ja tutkijoiden vastaanottajamaana, tarjota ulkomaalaisille opiskelijoille kaikenkattavia isäntäpalveluja ja koordinoida Ranskan koulutustarjontaa. Saksan yliopistojen ja korkeakoulujen henkilöstö- ja opiskelijavaihtopalvelulla DAAD:lla on pitkät perinteet kansainvälisen koulutuksen kehittämisessä Saksassa. Edistääkseen koulutusta Saksassa se on viime aikoina tehostanut toimiaan määrittelemällä itsensä palvelujen tarjoajaksi ja luomalla hyväksymismerkinnän "Qualified in Germany".

5. Yhteisön koulutusalan ohjelmat, ja erityisesti Erasmus, ovat osaltaan merkittävällä tavalla lisänneet eurooppalaisten yliopistojen mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön. Yliopistot ovat muokanneet opetusohjelmiaan ja pystyneet tarjoamaan opiskelijoille uusia mahdollisuuksia opiskella toisissa jäsenvaltioissa, ja lisäksi monet yliopistot ovat perustaneet kansainvälisten asioiden toimiston tai vahvistaneet toimistoaan. Syynä tähän on pitkälti ollut tarve huolehtia yhteisön ohjelmiin osallistumisen myötä laajentuneesta kansainvälisestä toiminnasta. Nyt tarvitaan samansuuntaisia toimia myös EY:n tasolla: laitoksia on kannustettava ottamaan uusi yhteistyö järjestelmällisesti osaksi laajempaa kumppanuutta kolmansien maiden kanssa.

6. Toimia tarvitaan, koska kansainvälisen koulutuksen ja opiskelijoiden liikkuvuuden kysyntä kasvaa koko ajan. Ulkomaalaisia vaihto-opiskelijoita on enemmän kuin koskaan – Yhdysvallat on tosin useimpien kohdemaa (lukuvuonna 1999–2000 siellä oli yli 500 000 ulkomaista opiskelijaa). EY:ssä yhteisön ulkopuolisista maista tulevista opiskelijoista yli kolme neljännestä opiskelee Yhdistyneessä kuningaskunnassa, Ranskassa tai Saksassa.[4]

7. Jäsenvaltioiden välillä saattaa olla tervettä kilpailua ulkomaisten opiskelijoiden houkuttelemiseksi, kun taas EY:n olisi ensi sijassa kannustettava yhteistyötä, josta hyödyttäisiin laajemmin EY-maissa ja kumppanimaissa. Tässä yhteydessä EY:n on tunnustettava, ettei Eurooppaa välttämättä pidetä, tai osata pitää, koulutuksen osaamiskeskuksena kolmansien maiden yliopistoissa tai ulkomaanopinnoista kiinnostuneiden opiskelijoiden keskuudessa.

8. Ratkaisevassa asemassa onkin eurooppalaisten korkeakoulujen laatu mitattuna mm. laitosten tieteellisen – sanan laajimmassa merkityksessä – ja teknisen tutkimuksen määrän ja laajuuden mukaan. Yhteistyö korkea-asteen koulutuksessa kulkee siksi käsi kädessä tiede- ja tekniikkayhteistyön kanssa; onhan jälkimmäisessä mukana yliopistojen tieteellisiä resursseja niin yhteisössä kuin sen ulkopuolisissakin maissa. Jotta yhteisön yliopistojen houkuttavuutta voitaisiin parantaa, niiden laatu on varmistettava tavalla, joka tunnustetaan laajalti ympäri maailmaa. Ilman laadunvarmistusta Eurooppa ei menesty yhtä hyvin kuin muut johtavat koulutuspalvelujen tarjoajat. Sitä paitsi Euroopan poliittiseen ja kaupalliseen menestymiseen maailmassa tarvitaan myös sitä, että yhteisön ulkopuolisten maiden tulevat päättäjät ovat nykyistä paremmin selvillä Euroopasta ja että heillä on läheisemmät yhteydet Eurooppaan.

---

[4] Lähde: Unescon tilastollinen vuosikirja 1998, kohta 3.14 Education at the third level: foreign students by country of origin in the 50 major host countries.

9. Monien yhteisön ulkopuolisten maiden näkemyksen mukaan ne voivat hyötyä järjestelmällisestä yhteistyöstä EY:n korkeakoulujen kanssa, etenkin useita jäsenvaltioita käsittävän monenkeskisen verkon piirissä. Tällainen yhteistyö lisää koulutusalan kahdenvälisten yhteistyöjärjestelyjen arvoa yksittäisten jäsenvaltioiden kanssa. Siksipä lähes kaikissa yhteisön ja sen ulkopuolisten maiden sopimuksissa mainitaan koulutus mahdollisena yhteistyöalana. Käytännössä tällaisten sitoumusten jatkotoimet riippuvat käytettävissä olevista resursseista.

10. Edellä todetusta voidaan tehdä seuraavat päätelmät:

- Yhteisön olisi varmistettava, että kansainvälisyys näkyy järjestelmällisemmin sen koulutustoiminnassa.

- Yhteisön olisi lisättävä toimintansa näkyvyyttä tällä alalla markkinoidakseen itseään osaamiskeskuksena ja houkutellakseen ulkomaanopinnoista kiinnostuneita opiskelijoita.

11. Tässä tiedonannossa ehdotetaan välittömiä toimenpiteitä, joihin ryhtymällä haasteisiin voidaan vastata lyhyellä aikavälillä. Keskipitkällä aikavälillä komissio kehittää yleissuunnitelman, joka pohjautuu tämän tiedonannon herättämään keskusteluun, saatuihin kokemuksiin ja asian tarkempaan analyysiin[5].

3. TAVOITTEET

12. EY:n olisi pyrittävä seuraaviin kahteen välittömään tavoitteeseen yhteistyössään kolmansien maiden kanssa tällä alalla:

    1) Luodaan henkilöresurssien vastavuoroisen kehittämisen kautta laadukkaat henkilöresurssit kumppanimaihin ja EY:hyn.

    2) Markkinoidaan EY:tä maailmanluokan osaamiskeskuksena opiskelua ja koulutusta sekä tieteellistä ja teknistä tutkimusta varten.

13. Tavoitteitten toteutumisen aste ohjaa Euroopan yhteisöä sen selvittäessä, mihin yhteistyötoimiin ja mahdollisiin kumppanuuksiin se voi kolmansien maiden kanssa ryhtyä. Tavoitteitten toteuttamiseksi yhteisö suosittelee yhteistyötä sellaisten kolmansissa maissa toimivien laitosten kanssa, jotka ovat kehittyneet EY:n laitoksia vastaavalle tasolle. Yhteisö suhtautuu myönteisesti kolmansista maista tuleviin yhteistyön käynnistämistä koskeviin pyyntöihin.

14. Kun tarkastellaan kehitysyhteistyötä, korkea-asteen koulutuksen sisällyttäminen yhteistyötoimiin voi oikein suunniteltuna olla yksi keino edesauttaa köyhyyden poistamista maailmasta – ja sehän on EY:n kehitysyhteistyöpolitiikan yleistavoite. Ottaen huomioon haasteen erityisluonteen ja tähän toimintaan varatut resurssit komissio antaa asiasta erillisen tiedonannon vuoden 2001 lopulla.

---

[5] Tätä varten on jo tehty tutkimus, joka antaa taustaa tälle tiedonannolle. Katso "The Globalisation of Education and Training: Recommendations for a Coherent Response of the European Union; Dr Sybille Reichter, Bernd Wächter, 2000
http://europa.eu.int/comm/education/infos.html

4. TOIMENPITEET

15. Jotta voitaisiin aloittaa kehitys kappaleessa 12 mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi, yhteisö aikoo toteuttaa seuraavat toimenpiteet:

- Aina kun se on mahdollista, olisi hyödynnettävä yhteisön sisäisistä ohjelmista saatuja kokemuksia suhteissa yhteisön ulkopuolisiin maihin. Erityisesti Erasmus-ohjelma on herättänyt kiinnostusta ja poikinut osallistumispyyntöjä eri puolilta maailmaa. Toimintaa olisikin rakennettava tälle perustalle.

- Yhteisön olisi eriytettävä järjestelyjä eri maiden, ja soveltuvin osin, myös eri alueiden kohdalla. Tämän tiedonannon perusteella toteutettavissa toimissa keskitytään korkea-asteen koulutusyhteistyöhön ja samalla taataan, että toimet ovat sopusoinnussa maiden kansallisten koulutuspolitiikkojen ja EY:n kehitysyhteistyöstrategian kanssa.

16. Yhteistyössä keskitytään monenvälisiin verkkoihin ja yhteistyökumppanuuksiin sellaisten maiden kanssa, joissa on saavutettu korkea-asteen koulutuksessa vastaava kehitysaste kuin EY-maiden laitoksissa. Kun työskentelylle on yliopistojen yhteisesti sopimat puitteet – sellaiset kuin on vahvistettu esim. EY:n ja Yhdysvaltojen tai Kanadan ohjelmissa taikka (toisessa asiayhteydessä) Alfa- tai Tempus-ohjelmissa – kumppanilaitosten on sovittava vaihto-opiskelijoille tarjottavien kurssien akateemisesta sisällöstä ja erityisesti järjestelyistä opintojen tunnustamiseksi koti- ja isäntäyliopistossa sekä opiskelijasta huolehtimisesta ulkomaanoleskelun aikana.

17. Sitä mahdollisuutta tutkitaan, voidaanko opiskelijavaihtoja lisätä edellä mainittujen ja muiden yhteistyöjärjestelyjen puitteissa. Olisi kuitenkin mahdollisimman pitkälle vältettävä sellaisia vaihtoja, jotka eivät ole yhteydessä korkeakoulujen yhteistyökumppanuuteen, sillä tällaiset vaihdot rajoittavat osallistujalaitosten saamaa hyötyä. Yliopistojen yhteistyökumppanuuteen sijoittuvat vaihdot antavat todennäköisemmin myös muille opiskelijoille ja opettajille mahdollisuuden päästä osallisiksi kokemuksista ja hyödyistä – jos kohta pienemmässä mittakaavassa. Sähköisen ja avoimen etäoppimisen kehittyessä ja tieto- ja viestintätekniikan käytön yleistyessä syntyvä virtuaaliliikkuvuus tekee yliopistojen jäsennellystä, kaikkia osapuolia hyödyttävästä yhteistyöstä entistäkin merkittävämmän. Virtuaaliliikkuvuus myös helpottaa tällaisen yhteistyön rakentamista.

18. Opiskelijavaihdot eivät kuitenkaan yksinään riitä. Yhteistyöstä saadaan täysi hyöty vain, kun opiskelijavaihtoja täydennetään henkilöstövaihdoilla, virtuaaliliikkuvuudella, ohjelmien yhteisellä kehittämisellä, kunnollisilla tunnustamisjärjestelyillä jne. Niistä rakentuu sellainen kattava akateeminen toimintakehys, jossa aika-, taito- ja resurssi-investoinnit tuottavat hedelmää.

19. Opiskelijavaihtoja lisättäessä on pidettävä mielessä vakava ongelma: aivovuoto. Yliopistojen sopimuksissa Tempus- ja Alfa-ohjelmien yhteydessä ehdotettuihin lyhyisiin vaihtoihin (yleensä korkeintaan yksi lukuvuosi) kuuluu vaihtoja myös toiseen suuntaan, minkä vuoksi aivovuotovaikutukset lienevät vähemmän todennäköisiä.

20. Vapaasti liikkuvia, kansainvälistä koulutusta hakevia opiskelijoita on kuitenkin enemmän kuin koskaan, ja olisi harkittava, tarvittaisiinko lisää pitkäaikaisia stipendejä kolmansista maista tuleville opiskelijoille, jotka tähtäävät kokonaan

EY:ssä suoritettavaan tutkintoon. Stipendin myöntämisen voi oikeuttaa vaikkapa se, ettei jossain maassa järjestetä tietynlaisia, joissain tapauksissa myös pitemmälle ehtineiden kursseja, tai että maassa saattaa olla ulkomaanopintoja joka tapauksessa suunnittelevia opiskelijoita, joiden kannalta olennaisia kursseja järjestetään EY:n yliopistoissa. Kaikissa maissa on korkean koulutustason hankkineilla oltava jonkin verran kansainvälistä asiantuntemusta.

21. Komissio edistää sellaisten tunnustamisjärjestelmien käyttöä, jotka vastaavat vakiintuneita eurooppalaisia järjestelmiä, eritoten eurooppalaista opintosuoritusten ja arvosanojen siirtojärjestelmää ECTS:ää, josta on tullut EY:n standardi korkea-asteen opetuksessa. Järjestelmä helpottaa ulkomailla saatujen korkeakoulusuoritusten tunnustamista kotimaassa. Sitä kohtaan on jo nyt osoitettu huomattavaa kiinnostusta muualla maailmassa (esim. Latinalaisessa Amerikassa tai aasialaisten ja Tyynen meren alueen yliopistojen liikkuvuusorganisaation UMAPin Tyynen meren ohjelman yhteydessä). Järjestelmän kehittäminen noudattelisi ns. Bolognan prosessia ja Prahassa 18.–19. toukokuuta 2001 kokoontuneiden kolmenkymmenen maan korkea-asteen opinnoista vastaavan ministerin päätelmiä. Liikkuvuus, opintojen tunnustaminen ja laadunvarmistus olivat ministereiden mielestä erityisen tärkeitä aiheita.

22. EY:n olisi jäsenvaltioidensa kanssa järjestettävä yhteinen hanke, jolla markkinoidaan EY:tä osaamiskeskuksena eri puolilla maailmaa – ensin niissä maissa, joissa potentiaalisia vaihto-opiskelijoita on suhteessa paljon – jotta voitaisiin ottaa ensimmäinen askel kohti kappaleessa 12 esitettyä toista tavoitetta.

23. Toiminnan tueksi on tärkeää vahvistaa Eurooppa-opintojen tarjoamismahdollisuuksia kolmansissa maissa. Komissio laajentaa Eurooppa-opintojen keskusten ja Jean Monnet -oppituolien verkkoa ympäri maailmaa, minkä kautta tarjottaisiin kiinnostuneelle yliopistoväelle kattavat palvelut ja tuotaisiin esiin EY:n tämän alan toimintaa yliopistoissa. Eurooppalaisia laitoksia olisi kannustettava kehittämään aidosti eurooppalaisia koulutuspaketteja. Yksi keino olisivat vaikkapa sellaiset yhteiskurssit, joiden kautta ulkomaalaiset ja EY-maiden opiskelijat voisivat viettää yhtä lukuvuotta pitemmän jakson eri jäsenvaltioissa. Tarvittaessa voitaisiin sopia yhteisistä todistuksista.

24. Edellisen vuoksi eurooppalaisia yliopistoja autetaan kehittämään yhdessä ulkomaisia opiskelijoita kiinnostavia Eurooppa-aiheisia kursseja, huolehtimaan markkinoinnista ja käsittelemään sellaisia kysymyksiä kuin opintojen tunnustamista ja ECTS:n käytön edistämistä.

5. PILOTTIOHJELMA LATINALAISEEN AMERIKKAAN

25. Alfa-ohjelman saavutusten pohjalta komissio käynnistää pikaisesti perustutkinnon suorittaneille tarkoitetun kokeellisen stipendiohjelman, joka suunnataan sopivimmille ammattityöntekijöille ja jatko-opiskelijoille Latinalaisessa Amerikassa. Tällä matka- ja opintostipendiohjelmalla on seuraavat tavoitteet:

- Autetaan vastavalmistuneita ja korkeatasoisia ammattilaisia hyödyntämään eurooppalaisten yliopistojen osaamista.

- Annetaan Latinalaisen Amerikan tuleville päättäjille mahdollisuus solmia läheisempiä suhteita Eurooppaan ja hankkia syvemmät tiedot Euroopan kulttuurisesta monimuotoisuudesta.

- Edistetään lisäsuhteiden luomista Euroopan ja Latinalaisen Amerikan välille.

26. Jotta ohjelma voitaisiin toteuttaa ja sen näkyvyyttä, avoimuutta ja tehokkuutta lisätä, komissio toimii yhteistyössä niiden laitosverkkojen kanssa, jotka on jo perustettu edistämään EY-maiden ja Latinalaisen Amerikan maiden koulutettujen työntekijöiden ja jatko-opiskelijoiden yhteistyötä ja liikkuvuutta. Pilottiohjelmaan voivat osallistua kaikki EY-maiden ja Latinalaisen Amerikan maiden korkea-asteen oppi- ja koulutuslaitokset, jotka sijaintimaat ovat virallisesti tunnustaneet ja jotka kuuluvat johonkin mainituista verkoista. Näin edistetään osallistumista ja parannetaan avoimuutta välittömästi. Hankkiakseen pilottiohjelmalle asianmukaisen näkyvyyden komissio toteuttaa tiedotuskampanjan, joka tiedotusvälineiden kautta suunnataan mainituille verkoille, opiskelijoille ja suurelle yleisölle.

6. TOTEUTUSKEINOT

27. Tavoitteet pitäisi saavuttaa, aina kun mahdollista, jo käynnissä olevien ohjelmien ja käytössä olevien oikeusperustojen kautta. Tavoitteena on rahoittaa ehdotetut toimet mahdollisuuksien mukaan voimassa olevien sopimusten ja pöytäkirjojen kautta tavanomaisten suunnittelu- ja täytäntöönpanomenettelyjen mukaisesti. Resursseja osoitetaan tarvittava määrä nykyisten määrärahojen ja oikeusperustojen mukaisesti ja rahoitusnäkymien rajoissa. Määrärahajako esitetään täsmällisemmin maakohtaisissa strategioissa ja tarvittaessa monivuotisissa ohjelmissa. Tapauksissa, joissa jo olemassa olevien Yhdysvaltojen ja Kanadan ohjelmien kaltaiset kahdenväliset järjestelyt tuntuvat mahdollisilta ja sopivilta, erityisiä oikeusperustoja ehdotetaan tavanomaisten menettelyjen mukaisesti.

28. Jotta kolmansien maiden opiskelijoiden liikkumista EY:ssä edistettäisiin, opiskeluun liittyvien maahantulo- ja oleskeluehtojen yhdenmukaistamista jatketaan.

7. PÄÄTELMÄT

29. Toteutettavien toimenpiteiden yhteydessä arvioidaan saavutettuja tuloksia ja laaditaan tarkempi selvitys niistä haasteista, joita Eurooppa kohtaa korkea-asteen koulutuksen maailmanlaajuisen kehityksen seurauksena. Komissio toivoo, että tämä tiedonanto herättää keskustelua aiheeseen liittyvistä asioista. Komissio pyrkii tekemään kehityskulusta asianmukaiset päätelmät, joiden pohjalta voidaan esittää uusia toimintaehdotuksia. Tämä tapahtunee vuonna 2003.

30. Tämä tiedonanto on annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston käsiteltäväksi.